

Mladí lidé s migrační zkušeností čelí systémovým bariérám v přístupu ke střednímu vzdělání. Jak je překonat? Konference ukázala cesty ke spravedlivějšímu systému pro všechny.

Praha, 20. 3. 2025

V českém vzdělávacím systému chybí podpora mladých lidí s migrační zkušeností, kteří se ocitají na prahu středního vzdělávání. Bez pokročilé znalosti českého jazyka a orientace ve vzdělávacím systému jsou jejich studijní a kariérní volby omezené a jen málokdy odrážejí jejich skutečný zájem, studijní ambice a vzdělávací potenciál. Bez adekvátní podpory během studia jsou ohroženi školní neúspěšností a předčasnými odchody ze vzdělávání. To má negativní dopad nejen na jejich vlastní budoucnost, ale i na českou společnost a ekonomiku jako celek.

Od vypuknutí válečného konfliktu na Ukrajině v České republice významně roste počet mladých lidí s migrační zkušeností ve věku středoškolské docházky. Aktuálně žije na území ČR více než 68 000 mladých lidí s migrační zkušeností ve věku 15–19 let. Jejich začlenění do středního vzdělávání se však daří pouze zlomku z nich. Ze zhruba 23 000 mladých ukrajinských uprchlíků ve věku 15–17 let navštěvuje střední školu sotva třetina, v Praze dokonce jen jedna pětina. Zatímco 90 % českých žáků a žákyň míří ze základní školy na střední, u mladých lidí s migrační zkušeností je to maximálně 25 %.

Střední vzdělání je přitom klíčovým předpokladem pro úspěšnou integraci mladých lidí s migrační zkušeností do společnosti. Jejich začleňování do vzdělávacího systému mimo povinnou školní docházku se ale dlouhodobě nedaří. Hledání systémových cest, které by zajistily všem mladým lidem rovný přístup ke kvalitnímu vzdělání odpovídajícímu jejich studijnímu potenciálu, bylo hlavním tématem konference, kterou ve čtvrtek 20. března 2025 uspořádala organizace META a Úřad vlády pod záštitou vládní zmocněnkyně pro lidská práva Kláry Šimáčkové Laurenčíkové.

Již více než 15 let upozorňuje organizace META na to, že mládež s migrační zkušeností, která přichází do České republiky těsně před nebo po ukončení povinné školní docházky, patří mezi nejvíce opomíjené a zároveň nejvíce

zranitelné skupiny migrantů. „Bohužel tomuto tématu nebyla ze strany tvůrců politik napříč systémem pozornost věnována. V posledních letech se přístup státní správy a některých samospráv posunul, nicméně smutným paradoxem zůstává, že až válka na Ukrajině a příchod bezprecedentního počtu dětí a mladých lidí z Ukrajiny nás donutily k hledání opravdu funkčních řešení, která, doufejme, budou mít v budoucnu dopad do systému pro všechny děti s odlišným mateřským jazykem, nejenom z Ukrajiny,“ říká Zuzana Papáčková, výkonná ředitelka organizace META.

Konference zdůraznila, že cílem vzdělávací strategie nemá být zavádění speciálních podmínek pro žáky a žákyně znevýhodněné jazykovou bariérou a neznalostí zdejšího vzdělávacího systému. Naopak je nutné přistoupit k celkové proměně středního vzdělávání a reformě přijímacího řízení, která by prospěla všem budoucím uchazečům, včetně českých dětí.

Odborníci z oblasti státní správy, samospráv, škol, neziskového sektoru a dalších institucí, které se věnují oblastem integrace cizinců a vzdělávání, se shodli na potřebě komplexní reformy jednotné přijímací zkoušky, efektivního využívání dat při tvorbě politik a opatření a aktivní mezíresortní spolupráce na úrovni státní správy i samospráv.

„Já s určitou lítostí sleduji, jak stále ještě malou pozornost toto téma má ze strany klíčových orgánů veřejné správy. Přitom tento úkol, o kterém dnes budeme detailně hovořit, je úkolem společným. My všichni jsme zodpovědní za to, aby rovné příležitosti měly všechny děti, všichni mladí lidé,“ uvedla ve svém projevu vládní zmocněnkyně pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková. *„Jsme zodpovědní za to, že vzdělávací nerovnosti budou řešeny systematicky, s maximální pozorností a s maximálním úsilím. Máme ale v této oblasti obrovské dluhy, které musí být splaceny co nejdříve a co nejrychleji, a je to skutečně v zájmu nás všech,“* dodala.

Mezi systémová řešení, která mohou být prospěšná specificky uchazečům s nedostatečnou znalostí jazyka, patří podle řečníků konference především neodkladné zavedení jazykové přípravy v podobě nultého ročníku nebo ročního přípravného kurzu před vstupem na střední školu do vzdělávacího systému.

Úspěšná integrace mladých lidí s migrační zkušeností přináší prospěch nejen jim samotným, ale i vzdělávacímu systému a celé společnosti. *„Chceme přinést inspiraci a zároveň povzbuzení, že věci lze měnit a posouvat. Má to smysl nejen pro jednu skupinu dětí a mladých lidí, ale pro společnost jako celek,“* uzavírá Papáčková.

KONTAKT PRO MÉDIA

Martina Škrdlantová (martina.skrdlantova@meta-ops.cz, tel.: +420 608 584 665)

META, o. p. s

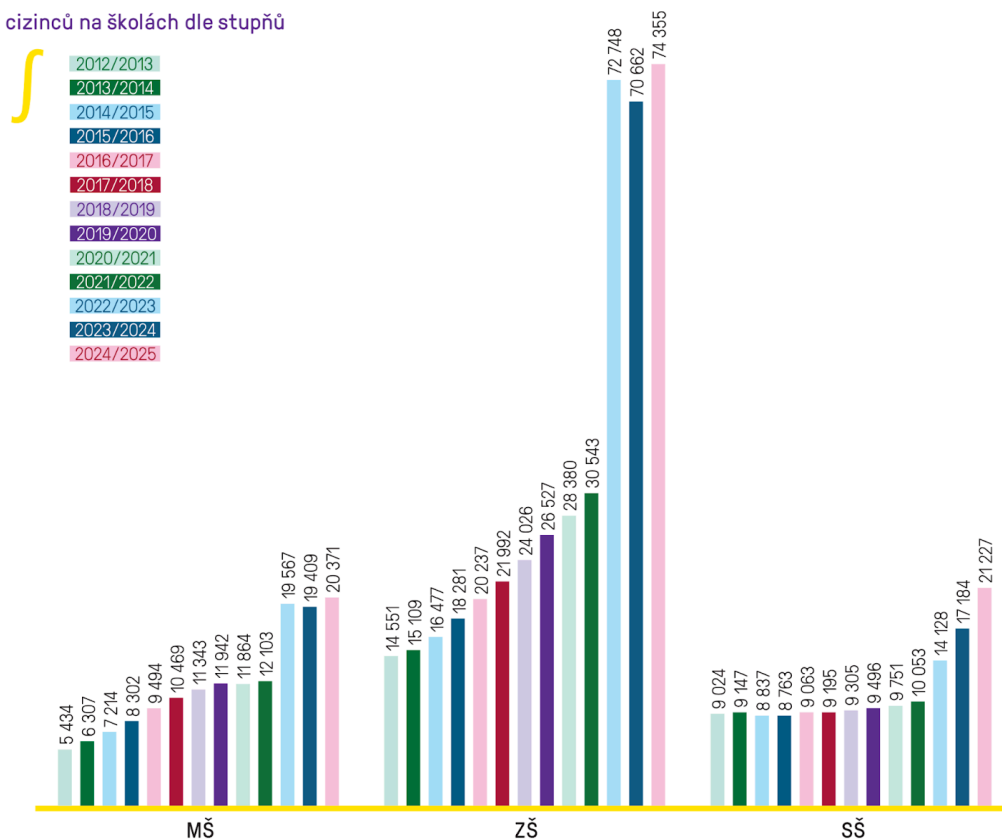
Nezisková organizace, která pomáhá rodičům a dětem s migrační zkušeností zorientovat se v českém školství a v začlenění do společnosti. Zajišťuje kurzy češtiny jako druhého jazyka pro děti i dospělé. Vyučujícím a školám

poskytuje poradenství ve vzdělávání dětí, které nemají žádnou či dostatečnou znalost češtiny. Nabízí semináře, metodickou podporu a materiály do výuky. Navrhuje a prosazuje systémové změny, které reflektují potřeby škol a vícejazyčných dětí, a které rozvíjí jejich potenciál.

www.meta-ops.eu
www.inkluzivniskola.cz
www.doskolypolecne.cz

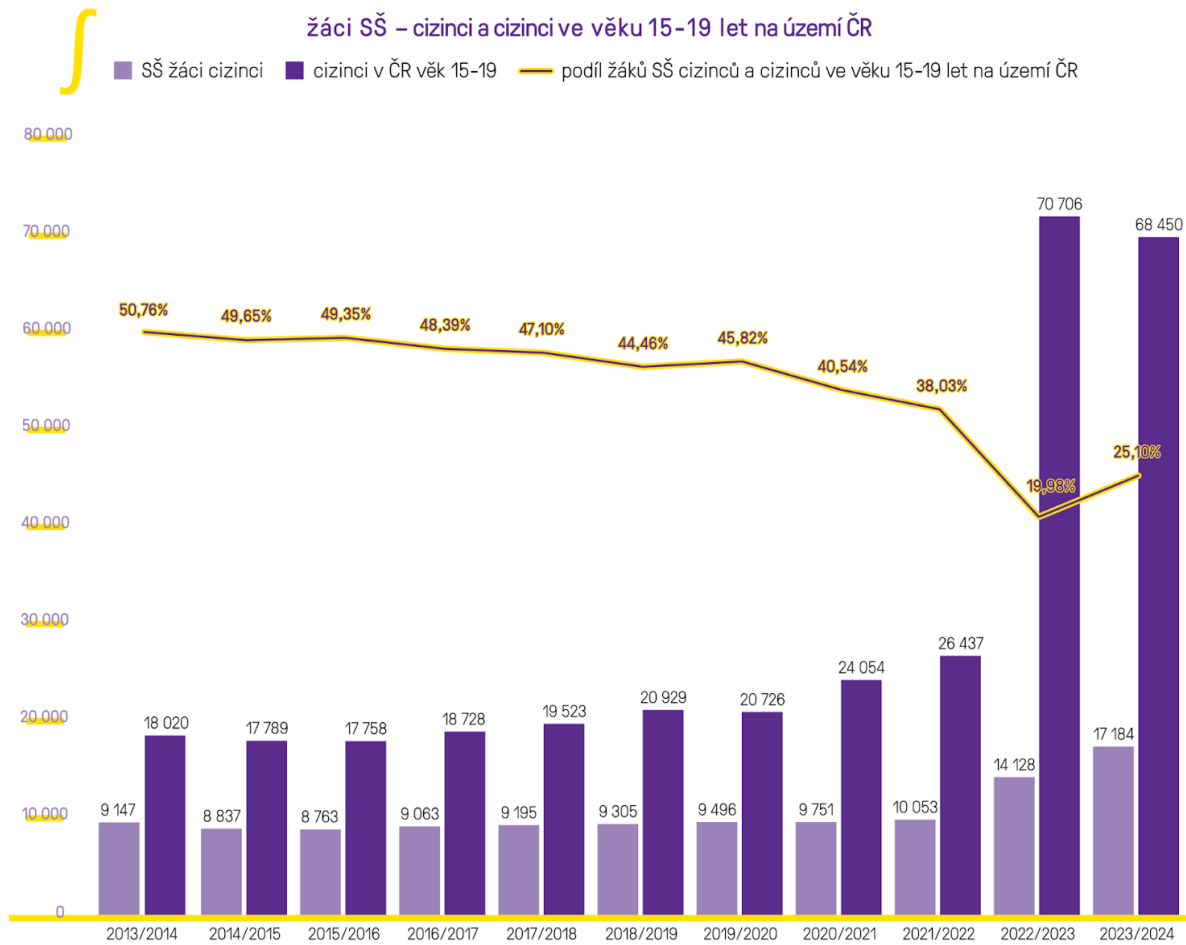
Počet cizinců na školách dle stupňů (2012/2013 – 2024/2025)

počet cizinců na školách dle stupňů

Data: MŠMT, graf META

Srovnání počtu cizinců ve věku 15–19 let a vícejazyčných žáků v SŠ

Graf: Data MŠMT, MV, výpočet, graf: META

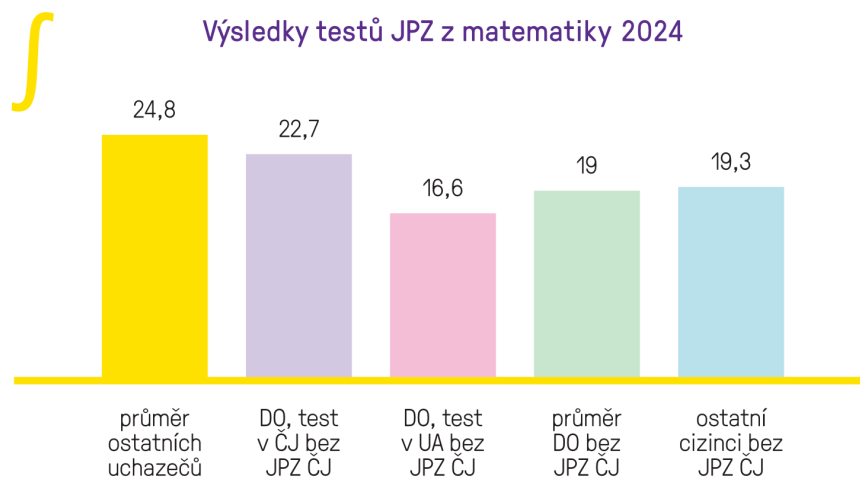
Počty vícejazyčných žáků v krajích k září 2024

KRAJ	Žáci cizinci	Z toho: uprchlíci z Ukrajiny	Žáci s nedosta- tečnou znalostí češtiny	Žáci s nárokem na jazykovou přípravu	Žáci účastníci se jazykové přípravy
Hlavní město Praha	20 809	8 542	4 973	4 200	3 708
Jihočeský kraj	3 464	2 021	689	858	471
Jihomoravský kraj	6 606	3 781	1 431	1 605	1 243
Karlovarský kraj	2 718	1 552	753	521	387
Kraj Vysočina	2 399	1 537	620	521	506
Královéhradecký kraj	2 864	1 915	653	645	646
Liberecký kraj	3 146	1 785	981	877	759
Moravskoslezský kraj	3 748	2 515	649	606	466
Olomoucký kraj	2 064	1 407	469	541	337
Pardubický kraj	2 953	1 904	784	889	743
Plzeňský kraj	5 726	2 947	1 287	1 886	908
Středočeský kraj	11 281	5 572	1 894	2 093	1 798
Ústecký kraj	4 624	2 325	1 051	864	643
Zlínský kraj	1 953	1 283	422	473	332

CELKEM	74 355	39 086	16 656	16 579	12 947
---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Tabulka: data: MŠMT, tabulka Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty

Výsledky testů JPZ z matematiky 2024

Graf: data Cermat, graf META

Nerovnosti v sekundárním vzdělávání: Status quo

- Jen **25 %** mladých cizinců (15–19 let) studuje na střední škole. Ukrajinských uprchlíků s dočasnou ochranou studuje necelá **1/3**, v Praze dokonce jen **1/5**.
- Jednotná přijímací zkouška znevýhodňuje uchazeče s jazykovou bariérou: v 1. kole JPZ 2024 přijato **70 %** občanů ČR vs. **47 %** cizinců.
- Pohovor je vyřazovacím prvkem přijímacího řízení: **32 %** cizinců neuspělo u JPZ z důvodu nesplnění podmínek oproti **7 %** ostatních uchazečů (1. kolo JPZ 2024).
- Více než **1/5** středních škol vyloučila v 1. kole JPZ 2024 **všechny** uchazeče z kategorie „cizinci“.
- Překlad matematického testu nepomáhá: průměrné body – držitelé DO (test v ČJ) **22,7**; ostatní cizinci (test v ČJ) **19,3**, držitelé DO (test v ukrajinštině) **16,6**, ostatní uchazeči (mimo cizinců) – **24,8**;
- Zahraniční studie: Náklady na neúčast/nedokončení SŠ jsou až **12x vyšší** než investice do podpory.
- V systému je malá nabídka všeobecně zaměřených škol, což nutí **70 %** uchazečů k předčasné specializaci. Více než **polovina** mladých lidí přitom míří na vysokou, kde všeobecné znalosti potřebují.
- Absolvent SŠ přispěje do veřejných rozpočtů za život o **2,3–2,8 mil. Kč** víc než osoba se základním vzděláním (PAQ Research, 2020).
- Náklady na nultý ročník jsou cca **poloviční** oproti ročním nákladům na místo na SŠ.
- Jazyková příprava na SŠ je zatím málo dostupná, obzvláště žákům z neurčených škol. Na jednu střední školu určenou k jazykové přípravě připadá průměrně **190** žáků s cizí státní příslušností, v Praze dokonce více než **760**.